

“เอาถ่านไหม ?” คำถามจากหมึก-คนเผาถ่าน

ใครได้ชื่อนี้ว่าเป็นคนเผาถ่านก็คล้ายว่าจะมีภาพลักษณ์เกี่ยวโยงอยู่กับการตัดเผาต้นไม้ทำลายป่า แต่อย่างน้อยที่สุดก็ต้องยกเว้นหมึกไว้คนหนึ่ง เพราะงานเผาถ่านของเธอส่งผลผกผันกลับด้านกับภาพลักษณ์ของคนเผาถ่านแต่เดิมมา

งานของเธอช่วยแปรรูปเศษสิ่งเหลือใช้ให้กลายเป็นพลังงานทดแทนที่มาช่วยลดการใช้เชื้อเพลิงสิ้นเปลือง ทั้งยังได้น้ำส้มควันไม้มาใช้แทนสารเคมีกำจัดแมลง

เตาถ่านของเธอคือส่วนหนึ่งของการพิทักษ์รักษาสิ่งแวดล้อมอย่างที่ใครก็ปฏิเสธไม่ได้

“ยินดีต้อนรับคนเอาถ่าน”

ข้อความบนป้ายทางเข้าบ้านหลังเล็กของหมึก หรือ สถาพร ตะวันขึ้น ในตำบลบางพรหม อำเภอบางคนที จังหวัดสมุทรสงคราม ทิวบริเวณบ้านไม่มีอะไรสะดุดตา นอกจากเตาเผาถ่านทำจากถังแดงจำนวนสามเตาที่เป็นองค์ประกอบของโรงงานหลักที่เธอทำอยู่ในทุกวันนี้

“เมื่อก่อนก็เป็นคนไม่เอาถ่าน” หมึกเล่าย้อนอดีตก่อนมาเป็นคนเอาถ่าน “เรียนมหาวิทยาลัยไม่จบ ออกมาขอเงินยายกินนอนเล่น เที่ยวไปวัน ๆ ไม่เคยคิดว่าต้องหาเงินเอง เพราะมีเงินบำนาญราชการครูของยายใช้” จนวันหนึ่งเธอได้ไปร่วมงานกลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์ที่ก่อตั้งโดยพระอาจารย์สุบิน ปณีโต ที่จังหวัดตราด แล้วกลับมารวมตัวกับคนในชุมชนตั้งกลุ่มออมทรัพย์ โดยต่อมาเธอทำหน้าที่เป็นประธานกลุ่มและทำเตาเผาถ่านไปด้วย

“เป็นสถาปนิกอยู่เป็นอาทิตย์ว่าจะทำอะไรได้บ้าง มองไปรอบ ๆ บ้านเห็นเศษกิ่งไม้ที่เขาตัดแต่งไม้ผล กองสมูอยู่เยอะแยะก็ลองปั้นเตาเผาถ่าน แต่แบบตามที่ได้งานมาทำยาก เราเลยลองใช้ถังน้ำมันขนาด ๒๐๐ ลิตร เจาะรูหัวท้าย ด้านหนึ่งเป็นหน้าเตา ด้านหลังใส่ท่อโยหินเป็นปล่องควัน ลงทุนราว ๔๐๐ บาทเท่านั้น เเผาทีหนึ่งได้ถ่านห้าถุงต่อเตา ขายถุงละ ๓๐ บาท”

ทดลองทำ ๒ สัปดาห์ก็ลงตัว และพัฒนาต่อมาจากกลายเป็นที่ศึกษาดูงานของคนที่สนใจซึ่งมีมาไม่เว้นทุกวันเดือน หรือบางทีก็สัปดาห์ละหลายคณะ

“มีคนมาดูงานก็ชักภูมิใจ ตอนแรกอธิบายไม่เป็น คนมาดูเยอะเข้าก็พูดเป็นไปเอง ใครถาม ตอบได้ทันที เพราะทำเองเรียนรู้อะไรไม่ได้ท่องจำจากตำราที่ไหน”

ข้อความต้อนรับ “คนเอาถ่าน” บนแผ่นป้ายหน้าบ้าน จึงไม่ได้หมายความว่าคนมาซื้อถ่านไม้เท่านั้น แต่รวมถึงคนเอาการเองงานที่มาเพื่อการเรียนรู้ด้วย

ว่าแล้วเธอก็เล่าถึงสิ่งที่เล่าสู่ทุกคนที่มาดูงานของเธอว่า ทำเตาเผาถ่านได้สิ่งดี ๆ ห้าอย่าง อย่างแรก ได้ถ่านไม้คุณภาพดีไว้ใช้แทนแก๊สที่มีราคาแพง และใช้ได้ดีกว่าสำหรับการปรุงอาหารบางชนิด อย่างการปิ้งย่าง ขนมครก หรือแม้กระทั่งการเผาศพ

อย่างที่สอง ได้น้ำส้มควันไม้สำหรับใช้ไล่แมลง

อย่างที่สาม ได้ถ่านผลไม้ไว้ใช้งานประดับและดับกลิ่นในตู้เย็น โดยใช้ผลดิบของทุเรียน สับปะรด มังคุด ส้มโอ ขนุน หรือผลไม้อื่น ๆ ที่ผลมีรูปทรงสวยงาม ใส่ขี้เถ้าแล้วสอดไว้กลางกลุ่มพิน พอพินกลายเป็นถ่าน ผลไม้ดิบพวกนั้นยังคงรูปเดิมแต่กลายเป็นถ่านดำเด่นสะดุดตา เป็นการเพิ่มมูลค่าแก่ผลไม้ดิบที่ร่วงหล่นไร้ค่าให้กลับมามีราคาตามแต่คนเผาจะตั้งเอา

อย่างที่สี่ ได้น้ำชา โดยอาศัยวางกระดาษแก้วใบชาไว้บนเตาเผาถ่านนั่นเอง เธอเล่าแบบติดตลกว่าตั้งกระทะวางทะเล็วคาไว้ ใครมาดูงานก็จะบอกให้ลองคน ๆ ดู คนนั้นก็คนนี่ที่ ครูเดียวก็ได้ชาหอมกรุ่นพร้อมชม ใครไม่กล้าชิม เธอจะท้าวว่าหากใครกินแล้วตายจะเผาศพให้ฟรีเพราะเรามีถ่าน

อย่างที่ห้า ได้ขี้เถ้าไว้ทำน้ำล้างผักผลไม้แทนต่างทับทิม หรือไว้ใส่โคนไม้

ด้วยพื้นที่แถบสมุทรสงครามเป็นถิ่นของสวนผลไม้ วัตถุประสงค์ส่วนใหญ่ก็มาจากในสวนนั่นเอง

“ไม่จำเป็นต้องหา สวนไหนตัดแต่งกิ่งไม้ผลเราก็ไปเก็บ ส่วนใหญ่เป็นไม้ลิ้นจี่ ปีหนึ่งเอามาเผาเป็นตัน ไม่มีวันหมดเพราะไม่ได้ตัดโคน เจ้าของเขายินดีที่เราช่วยเก็บกิ่งไม้ออกจากสวน แต่เราเอามาเผาถ่านขายก็ให้ค่าไม้เขาถละ ๑๐๐ บาท หรือบางสวนเขาก็แค่ขอถ่านไปใช้”

จากคนไม่เอาถ่านที่กลับตัวมาเอาดีได้ด้วย “ถ่าน” กระทั่งกลายเป็นผู้แบ่งปันองค์ความรู้และแรงบันดาลใจสู่ผู้คน หมึกในวัย ๔๘ ปีพูดถึงปัจจุบันของตนว่า

“คนอาจมองว่าเผาถ่านเป็นงานต่ำ ๆ แต่เราเห็นว่าเป็นงานสุจริตที่มีเกียรติ ไม่ได้ลักโมโยใคร ได้ให้ความรู้แก่เด็ก ๆ และคนที่สนใจ ไม่ได้หวังอะไรตอบแทน เขาจะเอาไปทำต่อหรือไม่ก็ไม่เป็นไร เพราะเขาใจอยู่ว่าคนเอาถ่านจริง ๆ นะมีน้อย ทุกวันนี้มีความสุขอยู่แบบพอเพียง เท่านั้นยาก็ดีใจแล้ว ตอนนี้นายอายุ ๙๓ ปี อนาคตข้างหน้ายังไม่อาจล่วงรู้ แต่เราพยายามที่จะปล่อยวาง เพื่อความสุขที่แท้จริง ไม่ใช่สุขจกนใหม่”

ตัดแปลงจาก : วีระศักร จันทร์ส่งแสง. “เอาถ่านไหม ?” คำถามจากหมึก-คนเผาถ่าน. [ออนไลน์]. เข้าถึงได้จาก: <http://www.sarakadee.com/๒๐๑๕/๐๕/๒๐/charcoal-man/> สืบค้นเมื่อ ๑๘ มกราคม ๒๕๕๙

